

INNSPILL

Til: Kulturdepartementet
Fra: Creo – forbundet for kunst og kultur
Dato: 30. september 2019
Om: Ny barne- og ungdomskulturmelding

Barne- og ungdomskulturmeldingen 2019

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon med 9.000 medlemmer. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Blant disse finner vi utøvende musikere og artister, pedagoger, scenekunstnere, administrativt ansatte, musikkterapeuter, teknikere og andre yrkesutøvere som har inntekt fra kunstneriske og kulturelle virksomheter.

Creo – forbundet for kunst og kultur het tidligere Musikernes fellesorganisasjon (MFO).

I Meld.St. 8 (2018-2019) *Kulturens kraft* etableres følgende samfunns mål for kulturpolitikken: *Eit levande demokrati der alle er frie til å ytre seg, og der mangfold, skaparkraft og kreativitet er høgt verdsett. Eit inkluderande samfunn der kunst og kultur av ypparste kvalitet inspirerer, samlar og lærer oss om oss sjølv og omverda.*

Dette er overordnede mål Creo kan stille seg bak. Men dette er abstrakte mål som i den praktiske politikken må fylles med innhold. Et aktivt og mangfoldig kunst- og kulturliv er viktig for å gi den enkeltes liv et rikere og mer fullverdig innhold. Kultur bidrar også til verdiskapning, kompetanse, læring, helse og toleranse. Kunst- og kulturuttrykk har en verdi i seg selv og for seg selv.

Alle må gis tilgang til kunstopplevelser og kulturaktiviteter. Dette sikres best gjennom offentlig finansiering og gode og forutsigbare finansieringsordninger. Kulturen er en vesentlig del av det offentlige ordskiftet, og både enkeltkunstnere, frie kunstnergrupper og kulturinstitusjonene spiller en sentral rolle for debatt, demokrati, ytringsfrihet og meningsdannelse.

Creo er opptatt av at barn og unge skal møte en helhetlig skolehverdag og et mangfold av kulturaktiviteter i sitt oppvekstmiljø, at skolen skal gi rom for elevenes skaperkraft, og at barn og unge skal møte ulike kunstarter som grunnlag for egen danning.

Skolen har en viktig rolle som formidler av kunnskap, ferdigheter og verdier knyttet til kunst og kultur. Kulturell kompetanse kommer til å ha stor betydning for framtidens arbeidsliv, næringsliv og samfunnsliv. Vi mener det må arbeides for å øke skoleverkets kompetanse innenfor estetikk, kunst og kultur, og at alle de humanistiske fagene framover må betraktes som en sentral del av grunnutdanningen og verdsettes høyere og styrkes ytterligere i hele utdanningsløpet. For oss er det viktig å påpeke at det humanistiske perspektivet, der dannelsesbegrepet står i sentrum, innarbeides så tidlig som mulig. Vi vil her forstå dannelsesbegrepet som en livslang utviklingsprosess, der ferdigheter og kompetanser på de åndelige, kulturelle og sosiale områdene står sentralt. Derfor blir skole-, barnehage- og lærerutdanningspolitikken også viktig i forbindelse med den nye kulturmeldingen.

Et bidrag til å styrke kompetansen i estetiske fag i grunnskolen, og samtidig arbeide mot en mer koordinert kultur- og utdanningspolitikk, kan være å benytte den kompetansen som kommunenes kulturskolelærere har. Derfor må kulturskolelærere tilbys tilrettelagt PPU-utdanning gjennom etter- og videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet». Læreplanverket for grunnskolen appellerer til et samarbeid mellom grunnskolene og kulturskolen i fagene musikk, og kunst og håndverk. Kulturskolens

lærere kan være en viktig ressurs for grunnskolens undervisning gjennom f. eks. felles prosjekter og bidra til å styrke kunst- og kulturoplæringen i grunnskolen.

- ***Kulturskoletimen var et tiltak som ble sett på som vellykket og treffsikkert. Dette tiltaket må vurderes igangsatt igjen. Tiltaket bør også sees i sammenheng med Norsk kulturskoleråds Rammeplan for kulturskolen, der rammeplanens breddetilbud kan være en del av denne kulturskoletimen.***
- ***Det må innføre kompetansekrav for å undervise i musikk, og i kunst- og håndverk, på samme nivå som for andre fag, dvs minimum 60 studiepoeng på ungdomstrinnet og minimum 30 studiepoeng på trinnene 1 til 7.***
- ***Grunnskolefagene musikk og kunst- og håndverk må bli fag som elevene kan komme opp i til eksamen i 10. klasse i grunnopplæringen.***
- ***Timetallet i fagene musikk og kunst- og håndverk må økes i grunnopplæringen.***
- ***Det må igjen bli obligatorisk i lærerutdanningen med minst et emne i praktisk-estetiske fag.***
- ***Skoleverkets kompetanse innenfor estetikk, kunst og kultur – og hvordan denne kan styrkes - må være en del av denne nye kulturmeldingen. Se også vedlegg 1.***

Vi vil også påpeke at de praktiske og estetiske fagene byr på kunst- og kulturuttrykk som vekker og forsterker følelser, og fremkaller både refleksjon og spontanitet hos elevene. Disse fagene fremmer en vesentlig læringsvilje- og motivasjon. Å praktisk mestre uttrykksformer som litteratur, musikk, drama, multimedia, foto, film, språk, dans og design forsterker elevenes evne til å kommunisere sine faglige ferdigheter, fantasi, kreativitet og forståelse, og bidrar til en kunnskapsbygging som tar utgangspunkt i elevenes egenart og mestring.

Creo mener at elever som får erfare mestring vil oppleve en langt større læringsmotivasjon og selvtillit til å gå løs på vanskelige utfordringer, og at skolen derfor må vektlegge fag som fremmer dette i grunnopplæringen. Creo mener at den praktisk-estetiske opplæringens plass i skolen må styrkes og at skolen må vektlegge kulturell kompetanse som et viktig verktøy for utviklingen av elevens kritiske sans og nysgjerrige kreativitet. Et bredt og allment tilgjengelig kulturtilbud har også positive effekter med hensyn til sosial utjevning og mobilitet, integrering og samfunnsutviklingen – ikke bare individuelt men også kollektivt. Derfor bør være et prioritert statlig og kommunalt ansvar – et samfunnsansvar - å sørge for et bredt og allment tilgjengelig tilbud.

På denne bakgrunn og for å sikre at elevene utvikler en bred og helhetlig kompetanse gjennom opplæringsløpet, fremmer vi derfor følgende forslag:

"I tråd med et bredere og mer helhetlig kunnskapssyn innføres følgende grunnleggende ferdigheter, i tillegg til dagens fem ferdigheter:

- ***Læringsstrategier og motivasjon.***
- ***Sosial, kulturell og estetisk kompetanse."***

I St.meld 8 skrives det at *alle skal få sjansen til å ta del i kulturaktiviteter, og at kulturgoda skal være tilgjengelege for alle grupper i befolkninga, uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn, alder, kjønn og funksjonsevne.* Dette er ambisiøse mål som, om de skal kunne bli noe mer enn luftige lovnader og tomme løfter, må følges opp av konkrete og målrettede tiltak. Vi vil i den forbindelse oppfordre til en grundig diskusjon rundt skoleverkets rolle i denne forbindelsen, og også at kulturskolens sentrale posisjon vektlegges.

Kultur og kulturaktiviteter utfolder seg der mennesker bor og lever sine liv, i det enkelte lokalsamfunn. Å styrke det lokale kulturlivet, den frivillige innsatsen og samarbeidet mellom profesjonelle og frivillige aktører vil bidra til et mer likeverdig tilbud i små og store lokalsamfunn.

Et av de viktigste tiltakene vil være å programfeste en sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene. Alle barn som ønsker det, må få gå på kulturskole. Det er derfor viktig at det fastsettes en egen forskrift til opplæringsloven, som blant annet regulerer krav til faglig nivå, kapasitet, og nivået for egenbetalingen i kulturskolene.

Gode og tilpassede lokale kulturarenaer er avgjørende for å utvikle talentene, og for å gi både det frivillige og det profesjonelle kulturlivet utviklende og inspirerende rammevilkår. Det er derfor avgjørende at øvingslokaler, framføringslokaler og visningsarenaer er tilpasset den bruken som foregår. Derfor må musikkutstysordningen utvides, og nasjonale standarder som NS 8178 «Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse» legges som premiss ved prosjektering av lokaler som skal brukes til musikkformål.

- ***Kulturskolene må videreutvikles både som egen organisasjon, som lokalt kulturelt ressurscenter og som samarbeidspartner med grunnskole, videregående skole, og med skolefritidsordningene (SFO og AKS) og det frivillige kulturlivet.***
- ***Behovet for en forskrift til opplæringslovens § 13-6 må utredes, en forskrift som blant annet kan si noe om krav til faglig nivå, kapasitet og nivået for egenbetalingen i kulturskolene. Norsk kulturskoleråds rammeplan for kulturskolen bør være ett av grunnlagsdokumentene i dette arbeidet.***
- ***Det må etableres tilbud om relevante PPU-utdanninger for kulturskolelærere, som gjør dem kvalifisert til å undervise i grunnskolen. Se også vedlegg 1.***
- ***Det må utredes hvordan bevilgningene til lokale kulturarenaer kan stimulere til bedre og mer tilrettelagte øvings- og framføringsarenaer for lokale frivillige og profesjonelle kulturlivet.***
- ***Vi vil minne om at kulturskolen, ved siden av skoleverket, er den eneste virksomheten som driver med utdanning av barn og unge i kulturfagene og som samtidig er tilstede i alle landets kommuner.***

Etter nedleggelsen av Rikskonsertene og opprettelsen av Kulturtanken har det oppstått et vakuum når det gjelder utviklingen av nye produksjoner på musikkdelen av skolesekkordningen. Sidestillingen av de ulike kunstartene i DKS har dessuten ført til at musikkandelen av programmene som tilbys skolene er kraftig redusert sammenliknet med tidligere. Det finnes heller ikke lengre noen som har et overordnet og helhetlig ansvar for å sørge for en samlet utvikling av musikkfeltet for barn og unge. Dette gjelder både kvalitetssikringen av produksjoner og formidlingen av dem innenfor Den kulturelle skolesekken, men også generelt for musikkens del har denne kunstformen mistet en nasjonal samlende aktør og faglig pådriver. De produksjonsleddene som i dag finnes må styrkes og sikres. Det må i tillegg utvikles et nytt, landsomfattende ledd for produksjon og formidling av musikk.

- ***Creo ønsker derfor at det etableres et «Musikkbruket», etter modell av «Scenekunstbruket».***

Disse to ordningene kan etableres under en felles paraply, som to likestilte avdelinger, hvor det i overbygning ligger fellesfunksjoner m.m. Det bør også utredes om deler av midlene til en slik etablering kan være en overføring av deler av de midlene Kulturtanken i dag har avsatt til musikk. Se også vedlegg 2.

Den kulturelle skolesekken (DKS) og den kulturelle bæremeisen er viktige tiltak som må videreutvikles. En viktig motivasjon for omorganiseringen og en del av Kulturtankens mandat er å forbedre samarbeidet mellom skole- og kultursektoren. Men mye av den operative førstelinjekompetansen ligger i administrasjonene i fylkene og kommunene, disse aktørene må ikke bli glemt. Vi stiller oss derfor undrende fordelingen av ressurser, der den sentrale aktøren tildeles i størrelsesorden 90 millioner, mens landets forskjellige turnéenheter mangler midler til å opprettholde dagens aktivitetsnivå.

Hvis kulturen skal bygges nedenfra slik kulturministeren og de fleste partier har i sine program, er det i lys av regionreformen underlig at DKS har endt opp med et topptungt byråkrati på bekostning av høyt aktivitetsnivå med gode turnéorganiseringer rundt om i landet.

Det må legges til grunn at tilbudet fra de operative enhetene rundt om i landet, representerer en kunstnerisk anderledeshet, sammenlignet med den regulære estetiske undervisningen. Forankringen av DKS-tilbudet i skolen relaterer seg dessuten til samtlige undervisningsfag. Dermed ligger utfordringen å gjøre samtlige av skolens lærere gode til å se undervisningsmulighetene i det enkelte DKS-besøk.

Vi tror samtidig at en parallell styrking av de humanistiske og estetiske fagene i skolen og en profesjonalisering av mottakerapparatet er en forutsetning for å lykkes i den totale estetiske og kunstneriske satsingen. Det må legges til grunn at tilbudet gjennom Kulturtanken skal supplere, og på ingen måte erstatte, kunst- og kulturfagopplæringen i skolen. De praktisk- estetiske fagene i grunnopplæringen har sitt eget mandat og egne mål, og må og skal utvikles på egne premisser. Her kan kulturskolelærere med kombinerte stillinger i skoleverket være en viktig ressurs.

Vi vil også understreke betydningen av barn og unges rett til den frie kunsten. Det innebærer at prinsippet om armlengdes avstand til forvaltningen også inkluderer vår yngste generasjon. Konsekvensen av det er å tilstrebe autonome turnéorganiseringer, slik eksempelvis fylkestinget i Hedmark har praktisert i snaue 30 år.

- ***De totale midlene til Den kulturelle skolesekken og andre «sekker» må økes, slik at alle barn og unge får tilbud om gode produksjoner i alle kunstsjangrene flere ganger i skoleåret.***
- ***Den frie kunsten med prinsippet om armlengdes avstand til offentlig forvaltning må inn i Kulturloven, og må inkludere alle generasjoner.***

Til sammenlikning med svært mange andre land er ballettkunsten i Norge ung. Samtidig har Nasjonalballetten nå etablert seg som et kompani i verdensklassen. I dag er en stor del av Nasjonalballettens dansere utenlandske, og av de norske danserne kommer ytterst få fra andre steder i landet enn Oslo/Østlandsområdet. Dette kan nok til dels forklares av demografi og økt befolkningstetthet rundt de store byene og ballettskolene, men det er også svært sannsynlig at det er flere andre forhold som spiller inn. For å sikre god fremtidig norsk rekruttering til vårt nasjonale flaggskip mener Creo det er behov for å gjøre en *vurdering av det helhetlige løpet for ballettutdanningen i Norge*. Mulighetene til å lykkes som norsk ballettdanser bør ikke være tilfeldige, men en konsekvens av riktige *strukturelle grep*.

Det sies at en musiker må ha øvd 10 000 timer før fylte 18 år for å ha sjans til å bli en profesjonell musiker. For en danser skal man når man er 18 år være klar for å begynne sin profesjonelle karriere. Kroppen er en dansers instrument, og dette instrumentet må arbeides med og finstemmes fra svært ung alder. *Riktig og nok* trening er avgjørende for å kunne lykkes, og det må strukturelt legges til rette for at talentene fanges opp og gis mulighet til å realisere sitt potensiale.

Kulturskoler og private ballettskoler gir i dag grunnopplæringen i klassisk ballett. I Oslo spiller Operaens Ballettskole en betydelig rolle, og da ikke minst samarbeidet med Ruseløkka ungdomsskole hvor mengden og organisering av ordinære skolefag tilrettelegges for å muliggjøre nødvendig ballett trening. Svært mange ballettelever går så direkte fra grunnskole til ett bachelor studie ved KHIO eller drar til utenlandske utdanningsinstitusjoner. De beste får så tilbud i Nasjonalballetten UNG. Dette er et av de viktigste grepene som har vært gjort for å sikre norsk rekruttering til yrket og dette må videreføres. NNB UNG fungerer som en avgjørende «bro» fra endt utdanning til fullverdig medlem av hovedkompaniet, og muliggjør en siste intensivering av trening med tett oppfølging før mulig fast ansettelse i NNB.

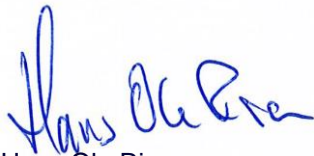
Forskning viser at Kulturskolene står i «spagat» mellom å være et *bredde- og et spesialiseringstilbud*. Private ballettskoler opplever nok akkurat det samme, og må ha en enorm bredde for å sikre eksistensgrunnlag, elever og økonomisk liv i skolen. Det er ikke bare skolenes ressurser og økonomi som lett kan bli trang i et slikt perspektiv. Kostnadene ved å skulle betale for det nødvendige antallet klasser kan bli en betydelig belastning for mange familier. Det må finnes løsninger slik at hverken

skolenes eller den enkelte families privatøkonomi setter stopper for den talentfulle eleven. Mengdetrening har også lite verdi så lenge det ikke er god og riktig trening, og *pedagogenes kvalitet og kompetanse* er derfor avgjørende. Det ligger her et uforløst potensial for bedre samhandling og kompetansebygging, med regionale/nasjonale samlinger og kurs med de ypperste innen feltet.

- ***For å nå og utvikle de fremste talentene bør man vurdere å gå sammen med det klassiske musikkfeltet for å skape et nytt utdanningstilbud, der kunstnerisk satsing kombineres med skolegang for barn og unge. For å sikre bred nasjonal rekruttering kunne en slik spydspiss være navet, mens Kulturskolene kunne være lokale knutepunkt for å få til en dansesatsning med høy faglighet også i distriktene.***

Vi ønsker også å støtte innspillene fra både Kunstnernettverket og Spekter.

Creo ønsker Kulturdepartementet lykke til i dette viktige arbeidet, og vi følger gjerne opp med dialog om det er ønskelig.

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur

Vedlegg:

- 1: Kunstfaglærerløftet – en strategi for fremtidens praktiske og estetiske fag, og for fremtidens kulturliv.
- 2: Opprettelse av Musikkbruket – en formidler og faglig pådriver for musikk for et ungt publikum

Vedlegg 1: Kunstfaglærerløftet – en strategi for fremtidens praktiske og estetiske fag, og for fremtidens kulturliv

INNLEDNING

Norge har, i forhold til de fleste andre europeiske land, en kort historikk innenfor kunst- og kulturfagene. Til tross for dette har vi et rikt, variert og velfungerende kulturliv. Dette gjelder både i det profesjonelle kulturlivet, som gjennomgående er på høyt internasjonalt nivå, men også i det frivillige, lokale kulturlivet.

Grunnlaget for fremtidens kunst- og kulturliv, både det profesjonelle og det frivillige, legges tidlig. Det fleste kunstnere, og spesielt gjelder dette musikere og dansere, må starte sin opplæring tidlig, gjerne i 6- til 8-årsalderen. Det er derfor avgjørende at det finnes dyktige og kompetente lærere over hele landet, i alle kommuner, som kan lære opp, motivere og rettlede de som har vilje og talent til å lære seg et kunstfag. Ikke alle av disse vil bli profesjonelle utøvere, men mange av dem vil bli verdifulle aktører i det frivillige kulturlivet, og mange av dem vil også bli framtidens kompetente og interesserte publikum.

Dagens regjering satser stort på å gi lærere faglig påfyll. De er i gang med en av tidenes største satsinger på etter- og videreutdanning. Dette forslaget til strategi for et *Kunstfaglærerløft* skal bidra til å styrke opplæringen i de praktiske og estetiske fagene, til å styrke kunstfaglærerutdanningene og bidra til å gjøre yrket enda mer attraktivt og spennende, slik at vi kan rekruttere enda flere gode og kompetente lærere.

KUNSTFAGENE I GRUNNSKOLEN

I grunnskolen har kunstfagene; Kunst og håndverk og Musikk, relativt sett fått en mindre plass gjennom årene. Det totale antall timer i grunnskolen er blitt utvidet, men kunstfagenes timetall er ikke utvidet, derfor blir disse fagenes relative timeandel mindre i forhold til det totale antall timer. Dette har vært et gjennomgående trekk helt fra Mønsterplanen av 1974 (M74) og fram til Kunnskapsløftet. Disse to fagene utgjør 13,3 % av det totale timetallet i grunnskolen i Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), mens de i M74 tilsvarte 19,7 % av det totale timetallet.

Kunstfagene har alltid vært representert blant undervisningsfagene i grunnopplæringen, men i varierende grad når det gjelder antall og type fag, antall undervisningstimer samt lærerkompetanse. Det er også i de siste skolereformenes læreplanverk lagt vekt på å framheve den estetiske dimensjonen i alle fag. Dette aspektet er også sterkt fremhevet i Ludvigsenutvalgets rapport.

Legger vi de ulike styringsdokumentene og politiske uttalelser til grunn, synes det som om kunst- og kultur er blant de viktigste kunnskaps- og kompetansefelt for den oppvoksende slekt, som skal forme og lede morgendagens samfunn. Etter en gjennomgang av de ulike læreplanverkene, synes det også som om kunst og kultur er grunnleggende i skolens samfunnsmandat, slik dette er nedfelt i Generell del av læreplanen og i Prinsipper for opplæringen. Derfor burde dette kompetanseområdet blitt mer grunnleggende, både gjennom kunstfagenes omfang og status og gjennom fokus på estetiske ferdigheter og arbeidsmåter.

Men innholdet i de ovennevnte delene av læreplanverket kommer ikke helt fram til elevene, og blir ikke en del av den kunnskap og kompetanse som skal gjelde alle elever i norsk skole. Skolehverdagen er mer preget av de fag der elevens kunnskap kan måles; de "nyttige" og tilsynelatende livsnødvendige fagene. Å inkludere alle, og ta vare på det helhetlige menneske har måttet vike blant annet for skolens utfordring og press for å få rangert skole-Norge blant de øverste i "Pisa- rankingen"

I forbindelse med innføring av ny og todelt grunnskolelærerutdanning i Norge fra høsten 2010, var mange bekymret for hvordan det skulle gå med de estetiske fagene/kunstfagene. Disse fagene er ikke obligatoriske og er ikke blant de såkalte basisferdighetene. Det er ressurskrevende for lærerutdanningsinstitusjonene nærmest å skulle doble sine tilbud, og så langt ser det ut til at mange av dem ikke finner plass til de estetiske fagene/kunstfagene i sine modeller. Siden en del høyskoletilbud i estetiske fag/kunstfag allerede er nedlagt som følge av at disse de siste årene bare

har vært obligatoriske i førskolelærerutdanningen, er det også uro knyttet til muligheten for å opprettholde gode fagmiljøer på høyskolene.

Barn og unges læring, både i og utenfor skolen, er preget av mangfold og inneholder mange dimensjoner. De gjelder fakta om natur, samfunn, kultur og miljø; tro, holdninger og følelser, og smak og estetisk opplevelse. Alle disse læringsdimensjonene er viktige i et helhetlig perspektiv, men da må de alle få en likeverdig rolle i skolesystemets bevissthet.

For å lykkes med dette må skolemyndigheter, skoleeiere, skoleledelse og lærere ha et bevisst ønske og en vilje til også å satse på kunst- og kulturfag i opplæringen. Bakgrunnen for dette må være en felles forståelse av at kunsthøgskole og estetiske læreprosesser er grunnleggende elementer i elevens identitetsskaping og helhetlige utvikling, samt opplæring til en mangfoldig kunnskap og en bred kompetanse. Dette vil heller ikke være mulig uten en offensiv satsing på høyt kvalifiserte lærere i kunsthøgskolene, også i grunnskolen.

KOMMUNALE KULTURSKOLER

Norge har hatt kommunale musikkskoler fra slutten av 1960-tallet. Forsøksmusikkskolene i Trondheim, Bjugn og Sandnes var de første som i 1978 fikk statlig støtte (kr. 50.000) for å gjennomføre åpent opptak. Generell statsstøtte ble foreslått i Stortinget 1980 (Kjell Magne Bondevik, 6.2.1980) og i 1982 vedtok Stortinget en ramme på 5 mill., og alle kommunale musikkskoler ble fra da av omfattet av denne ordningen. Statsstøtten ble i 1983 utvidet til 6,5 mill. og i 1984 til 8,9 mill. Den øremerkede statsstøtten, som da var på 90 mill., ble i 2004 innlemmet i rammeoverføringene til kommunene.

5. juni 1997 ble musikk- og kulturskolene lovforankret i Norge. Stortinget vedtok i en ny paragraf, § 13-6, i Opplæringsloven:

«Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.»

Inntil da hadde 80 kommuner i Norge vært uten musikk- eller kulturskole. I dag har i praksis alle de 428 kommunene et musikk- og kulturskoletilbud, enten alene eller som interkommunale løsninger. Kulturskolene er eid og drevet av kommunene. Derfor har kommunene selv bestemt innhold og omfang av tilbudet i sine skoler, uten nasjonale føringer. Dette har ført til at det er stor variasjon i kulturskoletilbudet omkring i landet. De vanligste fagene er musikk, dans, teater, visuelle kunsthøgskole, skapende skriving og nysirkus, men også i enkelte kommuner kulturminnevern og husflidsteknikker. Musikk har om lag 70 % av elevene i de norske kulturskolene.

Skoleåret 2015-2016 hadde landets kulturskoler 102.000 elever, 20.000 av disse hadde to eller flere elevplasser. I følge GSI (Grunnskolen Informasjonssystem) er det 5361 ansatte i kulturskolene. Av disse arbeider 14 % i fulltidsstilling, mens 86 % har en deltidsstilling.¹

DYKTIGE OG KOMPETENTE KUNSTFAGLÆRERE – EN FORUTSETNING FOR VÅRT FREMTIDIGE KULTURLIV

Kulturelle ferdigheter og forståelse må i større grad inngå i den basiskompetansen som elevene skal tilegne seg gjennom grunnskoleløpet. Forskning viser at elevenes kulturelle kapital har stor innvirkning på læringsresultatene deres, og vi mener at skolen har et stort ansvar for å utligne og kompensere for elevenes ulike kulturelle ballast. Kulturell kompetanse er avgjørende for å kunne tyde og tolke et

¹ Tallene fra GSI er ikke korrigert for at en del lærere arbeider ved flere kulturskoler. En del lærere er derfor telt to eller flere ganger.

komplekst samfunn, og en betingelse for å kunne tilegne seg det mangfoldet av uttrykksformer som vi blir møtt med.

Kulturell kompetanse er ikke bare viktig for de unges orienteringsevne, men også for deres evne til kreativitet, nyskaping og iderikdom. De praktiske og estetiske fagene byr på kunst- og kulturuttrykk som vekker og forsterker følelser og fremkaller både refleksjon og spontanitet hos elevene. Kunstfagene er også en viktig arena for inkludering, der elever med behov for spesielle tilpasninger kan delta, utvikle og presentere sitt kunstneriske uttrykk i samspill med sine medelever. I kunsten er det rom for å verdsette menneskelig variasjon som en styrke og verdi som kan berike det kunstfaglige uttrykket.

Disse fagene fremmer en vesentlig læringsvilje- og motivasjon. Å praktisk mestre uttrykksformer som litteratur, musikk, drama, multimedia, foto, film, språk, dans og design forsterker elevenes evne til å kommunisere sine faglige ferdigheter, fantasi, kreativitet og forståelse, og bidrar til en kunnskapsbygging som tar utgangspunkt i elevenes egenart og mestring.

Elever som får erfare mestring vil oppleve en langt større læringsmotivasjon og selv tillit til å gå løs på vanskelige utfordringer, skolen må derfor vektlegge fag som fremmer dette i grunnopplæringen. Den praktisk-estetiske opplæringens plass i skolen må styrkes og skolen må vektlegge kulturell kompetanse som et viktig verktøy for utviklingen av elevens kritiske sans og nysgjerrige kreativitet.

Dagens elever blir framtidens kunstnere og kulturutøvere, både i det profesjonelle kulturlivet og i det frivillige og lokale kulturlivet. Og de blir framtidens publikummere og kulturkonsumenter. Da bør vi ha som mål at de blir best mulig rustet til å møte de utfordringene alle disse rollene fører med seg.

Men disse målene kan ikke nås uten at læreren besitter den nødvendige kompetanse, i både selve fagene og i den relevante didaktikken og pedagogikken.

KUNSTFAGLÆRERNES KOMPETANSE I GRUNNSKOLEN I DAG

I dag er det for mange lærere uten eller med for lav kompetanse i skoleverket. Kun tre av fem lærere som underviser i musikk på grunnskolen har faglig fordypning, to av fem har ingen faglig fordypning målt i studiepoeng. Bare en av fire musikk lærere har kompetanse i faget tilsvarende 60 studiepoeng eller mer. De som har fordypning i faget tilsvarende 30-59 og 1-29 studiepoeng, utgjør henholdsvis 19 og 17 prosent av de som underviser i faget.

En av fem lærere i kunst og håndverk har minst 60 studiepoeng, og like stor andel har 30-59 studiepoeng fordypning i faget. I alt har over halvparten (56 prosent) av lærere som underviser i kunst og håndverk fordypning i faget. De kvinnelige lærerne har i større grad fordypning i faget enn de mannlige lærerne, 58 mot 45 prosent.²

KULTURSKOLELÆRERNES KOMPETANSE

En kulturskolelærer har typisk bakgrunn fra eget kunstfag og egen kunstfaglig utdanning. De fleste har i dag også bakgrunn fra egen tid som elev ved en kulturskole. Dette betyr at de aller fleste har bedrevet sitt fag siden tidlig i barneårene. De aller fleste utøver også sitt fag utenfor kulturskolehverdagen, enten som profesjonelle kunstnere eller som viktige bidragsytere i det lokale, frivillige kulturlivet.

Også når det gjelder den formelle bakgrunnen ser vi en helt annen kompetanseprofil blant disse lærerne. Dessverre er ikke denne gruppen inkludert i «Kompetanseprofiler i grunnskolen» - noe de burde ha vært – men det finnes tall likevel, blant annet fra Kulturskoleutvalgets rapport fra 2010³.

Inkludert i denne rapporten finnes en undersøkelse, der 75 % av alle kulturskolene svarte. Der oppgir 22 prosent av kulturskolelærerne at de har mastergrad eller hovedfag (300 eller 360 studiepoeng), 47

² Lagerstrøm, Moafi og Revold: Kompetanseprofiler i grunnskolen – Hovedresultater 2013/2014, SSB-Oslo 2014.

³ Kulturskoleutvalget; Kulturskoleløftet – kulturskole for alle, Oslo 2010.

prosent har bachelorgrad (180 studiepoeng) og 17 prosent har annen relevant fagutdanning. 14 prosent oppgir å ikke ha formell kompetanse. Dette er for en stor del eldre folkemusikere, jazzmusikere og andre kunstnere innenfor sjangre der formelle utdanningstilbud har manglet før i de siste 20 til 30 årene.

Så mens bare en av fire musikk lærere og en av fem kunst- og håndverks lærere har over 60 studiepoeng, har nesten syv av ti (69 %) av kulturskole lærerne over 180 studiepoeng, og nesten ni av ti (89 %) relevant fagutdanning.

Siden mulighetene til å ta utdanning i stadig flere sjangre har blitt betydelig bedre med årene, og siden det nå er seks år siden denne undersøkelsen ble gjennomført, er det grunn til å anta tallene for kulturskole lærere nå er enda høyere.

BRUK KULTURSKOLELÆRERNES KOMPETANSE

Ludvigsenutvalgets rapport anbefaler at de praktisk og estetiske fagene i skolen må styrkes, og at grunnopplæringen må gi elevene erfaringer med og muligheter for utvikling innenfor et bredt spekter av fagområder, enten de skal inn i høyere utdanning eller ut i et yrke.

Et bidrag til å styrke kompetansen i estetiske fag i grunnskolen kan være å benytte den kompetansen som kommunenes kulturskole lærere innehar.

Læreplanverket for grunnskolen appellerer til et samarbeid mellom grunnskolene og kulturskolen i fagene musikk og kunst og håndverk. Kulturskolens lærere kan være en viktig ressurs for grunnskolens undervisning gjennom f. eks. felles prosjekter og bidra til å styrke kunst- og kulturoplæringen i grunnskolen.

Statistikk fra PAI registret i 2008 viser at 15,6 % av kulturskole lærerne underviser i grunnskolen og i den videregående skole. (Tall utarbeidet av KS i rapport fra 2009). Vi regner med at prosenten er noe høyere pr dato. Det er grunn til å tro at det er disse lærerne som innehar best kompetanse og holder det høyeste nivået på undervisningen i musikkfaget og i kunst- og håndverksfaget i grunnskolen.

Men siden det ikke er et krav om PPU for å undervise i de norske kulturskolene (unntatt i Oslo kommune) er det mange kulturskole lærere som ikke har den formelle kompetansen for å undervise i grunnskolen. Mange – både dem med og uten PPU – kvier seg også for å undervise større klasser, siden de ikke har utdanning i dette.

Kulturskole lærere ble gjennom den siste revisjonen av «Kompetanse for kvalitet – strategi for etter- og videreutdanning» inkludert i målgruppen, og kan nå på lik linje med andre lærere søke tilbud og støtte gjennom denne satsingen. Men tilbakemeldinger vi får sier at det er vanskelig, om ikke umulig, å få tilbud om PPU-utdanning gjennom denne satsingen.

Dette er uheldig. Om det er et mål å øke kompetansen blant lærerne i alle fag, er det hensiktsmessig og målrettet å tilby også målrettede PPU-utdanninger for disse lærerne. Ved å tilby PPU-utdanning til kulturskole lærere vil det i enda større grad bli mulig og mer aktuelt for kulturskole lærere å kunne ta undervisningsoppgaver i grunnskolen. Et PPU-kurs, innrettet mot denne gruppen, på f.eks. 60 studiepoeng kunne være et hensiktsmessig grep. Dette kunne både Norges musikkhøgskole og/eller andre universitet og høyskoler ta ansvar for. Og det må avsettes midler i størrelsesorden 10 millioner som spesifikt settes av til å utvikle slike videreutdanningskurs for kulturskole lærere. Ved å tilby tilpassede videreutdanningskurs til kulturskole lærere vil det i enda større grad bli mulig og mer aktuelt for kulturskole lærere å kunne ta undervisningsoppgaver i grunnskolen.

Dette har mange positive aspekter: Vi får flere høykompetente musikk lærere og kunst- og håndverks lærere i grunnskolen, samarbeidet mellom kulturskole og grunnskole blir bedre og tettere, disse kulturskole lærerne har ofte også tett kontakt med det lokale kulturlivet og kan være et «kulturelt lim» i lokalsamfunnet, kulturskole lærerne kan få større stillinger – gjerne fulltidsstillinger – og det blir en større helhet over den kulturelle og musikalske opplæringen.

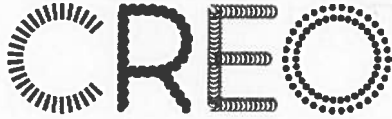
ANBEFALINGER:

Lærere i dagens grunnskole bør ha høy og relevant fagkompetanse. I dag stilles det i varierende grad kompetansekrav til disse yrkesutøverne. De nye lærerutdanningene har gitt vanskeligere kår for de estetiske fagene i lærerutdanningene (GLU). En bekymringsfull andel av lærerne som underviser i estetiske fag i dag har ingen faglig fordypning i fagene. For å inkludere alle elever i kunstfagene er det også behov for faglærere som har kompetanse på å tilpasse undervisningen for alle gjennom å ta i bruk ny teknologi og metodikk.

- Det må innføres kompetansekrav for undervisning i kunst og håndverk og musikk for lærere som underviser i de estetiske fagene i grunnskolen. Kravet må være minst 30 studiepoeng på barnetrinnet og minst 60 studiepoeng på ungdomstrinnet.
- Hver lærerutdanningsinstitusjon må styrke sin kompetanse og tilbud innen estetiske fag, og gi studentene verktøy og kunnskap som setter dem i stand til å inkludere alle elevene.
- Alle studenter i grunnskolelærerutdanningene må bli kjent med hvordan de kan arbeide med estetiske læreprosesser i alle fag, og hvilke muligheter som gis med kulturskolen og den kulturelle skolesekken.
- Musikkfaget, og kunst- og håndverksfaget må bli gjennomgående fag fra første til tiende klasse, og bli inkludert i fag som er trekkfag til eksamen i tiende klasse.

Det finnes over 4.000 kulturskolelærere rundt om i de norske kommunene. Disse kan bli en betydelig ressurs i arbeidet med å øke andelen lærere med kompetanse i de praktisk-estetiske fagene. Men siden mange av dem ikke har utdanning i PPU, eller de har en PPU som ikke er beregnet for grunnskolens behov, må det tas helt nødvendig grep i «Kompetanse for kvalitet – strategi for etter- og videreutdanning.»

- Det må etableres tilbud om relevante PPU-utdanninger for kulturskolelærere, som gjør dem kvalifisert til å undervise i grunnskolen.
- Det må avsettes midler i størrelsesorden 10 millioner til slike etter- og videreutdanningstilbud.
- Slike PPU-utdanninger må bli en del av de fagtilbudene det kan søkes om gjennom «Kompetanse for kvalitet – strategi for etter- og videreutdanning».

NOTAT

Til:

Fra: Norsk scenekunstbruk og Creo

Dato: 17. januar 2019

MUSIKKBRUKET – EN FORMIDLER OG FAGLIG PÅDRIVER FOR MUSIKK FOR ET UNGT PUBLIKUM

Norsk scenekunstbruk ønsker å etablere Musikkbruket etter samme modell og struktur som Scenekunstbruket. Både Musikkbruket og Scenekunstbruket kan da etableres under en felles paraply, som to likestilte avdelinger, hvor det i overbygning ligger fellesfunksjoner m.m. og et tett samarbeid innfor de performative kunstarter som scenekunst og musikk.

Det redegjøres her for hva Musikkbruket og en slik organisering kan gjøre for musikkfeltet og ivareta både utøver- og arrangørperspektivet, samt se sammenhenger nasjonalt og internasjonalt for musikkproduksjoner for barn og ungdom.

Bakgrunn

Ved nedleggelsen av Rikskonsertene og deres skolekonsertordning, har Kulturtanken tatt et midlertidig og begrenset ansvar for vurdering av musikkproduksjoner som ønsker å turnere i Den kulturelle skolesekken. Det er imidlertid fra mange innenfor musikkfeltet ytret ønske om en fast, effektiv og god løsning, og vi mener at Musikkbruket kan være dette, både innenfor DKS og andre arenaer.

Om Scenekunstbruket

Scenekunstbruket er et nasjonalt kompetansesenter for scenekunst for barn og ungdom, samt den største formidleren av scenekunst for et ungt publikum. Scenekunstbruket sørger for at barn og unge, uavhengig av bakgrunn og bosted, får oppleve profesjonell scenekunst.

Siden etableringen i 1994 har institusjonen bygget opp et distribuert formidlingsnettverk for scenekunst og vært et nasjonalt og internasjonalt bindeledd og faglig instans for både arrangører, scenekunstnere og fagfeltet for øvrig.

Musikkbruket

Opprettelsen og etableringen av Musikkbruket vil sørge for at det unge publikummet vil få kvalitetsvurderte musikkproduksjoner med mangfold i uttrykk, og at arrangører og kunstnere får forenklet byråkrati, mer trygghet i arbeidet og forutsigbare arbeidsvilkår.

Musikkbrukets målsetninger:

- Stimulere til økt produksjon, aktivitet og turnévirksomhet
- Bidra til mindre byråkrati med tilrettelagt rammeverk for turné og visninger

- Stimulere til økt samarbeid på tvers av kunstartene gjennom samarbeid mellom Scenekunstbruket og Musikkbruket
- Sikre kvalitet og kompetanseheving gjennom tilrettelagte ordninger, som repertoar, insentivordning, kompetansehevende prosjekter og produksjonsstøtte
- Sikre kontinuitet og overblikk på feltet
- Være en politisk pådriver for de utøvende kunstartene for et ungt publikum

Hvilken betydning kan Musikkbruket ha for musikkfeltet?

Økonomisk forutsigbarhet og bedre vilkår på turné

Musikkbruket vil foreta prisutregninger for produksjoner som inngår i repertoaret, etter de til enhver tid gjeldende satser (slik det i dag utarbeides for scenekunstnere på turné i DKS). Ved å være en del av Musikkbrukets repertoar, vil musikere og arrangører få økonomisk forutsigbarhet og trygge gode vilkår for å være på turné bl.a. i DKS.

Produksjonsmidler til kunstnere

Musikkbruket vil ha en produksjonsstøtteordning lik Scenekunstbrukets Spenn. Støtteordningen vil tildele midler til nyproduksjon og tilrettelegging. Det vil etableres et eget kunstnerisk råd for musikk, som vil støtte utvikling og kvalitet på feltet.

Insentivordningen – midler direkte til musikk

Et av de viktigste verktøyene for kvalitetssikringen i Musikkbruket, vil være insentivordningen som stimulerer til kunstnerisk kvalitet, bygger samarbeidende nettverk og øker tilgjengelighet og mobilitet for konsertene. Ordningen innebærer inntil 50% refusjon av kostnadene en arrangør har ved et arrangement/turné, og bidrar til at den enkelte arrangør får økte midler, som igjen resulterer til økt etterspørsel av kvalitetsmessige gode musikkproduksjoner.

Ved å sette kvalitetsvurdering, tilgjengelighet og formidling i et nasjonalt system, etableres det med Musikkbruket en god og effektiv formidling og etterspørsel av produksjoner.

Nettverk og samarbeid

Musikkbruket vil ha en rådgivende funksjon, med fokus på kompetanseheving for kunstnerne som jobber med produksjoner for barn og ungdom. Musikkbruket skal samarbeide med relevante aktører og nettverk på musikkfeltet i inn og utland.

Musikkbrukets repertoar

Musikkbruket skal ikke selv utvikle musikkproduksjoner, og med det ha en uavhengig rolle i kvalitetsvurderingene. Musikkbruket vil ha et repertoar/produksjonsbank bestående av musikkproduksjoner, der kunstnere søker inn sin produksjon til vurdering av et eget kunstnerisk råd, og i tett dialog med fagpersoner ute i regionene. Så er det opp til den enkelte arrangør hvilke produksjoner de ønsker å programmere for sitt publikum.

God ressursutnyttelse og effektiv organisering

En etablering av Musikkbruket vil føre til en ny organisasjonsstruktur, hvor Scenekunstbruket og Musikkbruket er to likestilte avdelinger med fellesfunksjoner som samarbeidsprosjekter, nettverkssamlinger og fagarenaer, forvaltning, digitale systemer osv. Det skal være en liten og effektiv organisasjon, som Scenekunstbruket er i dag, med fokus på kvalitet, kompetanse og gode samarbeidskonstellasjoner med både utøvere og formidlere. Musikkbruket vil også være en institusjon med god habilitet, ved at det er en ikke-produserende organisasjon.

Samarbeid, fremdrift og økonomi

Det er avgjørende at etablering av Musikkbruket skjer i samarbeid med, og er forankret i, musikkfeltet og musikkorganisasjonene i Norge, samt i fylkene som har ansvaret for formidlingen innenfor Den kulturelle skolesekken.

Vi har fremlagt initiativet og planene for Musikkbruket overfor fylkeskultursjefkollegiet i 2018, som er positive til dette initiativet. Det har også vært kontakt med Kulturtanken. De er imidlertid avventende til det kommer opp et konkret forslag.

Kunstnerorganisasjonen Creo ser et stort behov for å etablere en nasjonal samlende aktør og en faglig pådriver innen musikkfeltet. Creo og Scenekunstbruket arbeider derfor sammen om å få til etableringen av Musikkbruket.

NTO støtter opp om en etablering av Musikkbruket med henvisning til den betydningen Scenekunstbruket i dag har for kvalitetssikring og formidling av forestillinger innenfor Den kulturelle skolesekken. Foreningen er opptatt av at Musikkbruket vil bygge på verdifull erfaringsbasert kunnskap og en allerede velfungerende ordning som er utviklet organisk over tid og i takt med Den kulturelle skolesekken. Samtidig vil et system for vurderinger av musikkproduksjoner utenfor Kulturtanken som etat være i tråd med armlengdesprinsippet og bidra til spredt beslutningsmyndighet.

Den økonomiske rammen for Musikkbruket er ca beregnet p.t. til kr 15 mill. Dette er et noe lavere nivå enn Scenekunstbruket har i dag, siden en samorganisering mellom Scenekunstbruket og Musikkbruket under en felles performativ paraply, vil bety at kostnadene til administrasjon totalt sett reduseres. Dette er god ressursutnyttelse.

Noen hovedtall fra Scenekunstbrukets virksomhet (2018):

INNTEKTER	
Statstilskudd	16.000.000,-
Egeninntekter	1.200.000,-
	17.200.000,-

KOSTNADER	
Insentivordningen	7.500.000,-
Produksjon- og tilrettelegging (Spenn)	3.500.000,-
Festivalen Showbox	1.000.000,-
Ulike kunst- og fagprosjekt (inkl. EU-prosjekt)	700.000,-
Adminstrasjon (personal, kontor, reise m.m.)	4.500.000,-
	17.200.000,-

Det ble i 2017 formidlet 2.342 forestillinger fordelt på 71 produksjoner til over 213.000 barn og ungdom gjennom Scenekunstbruket (statistikk 2018 ikke klare p.t.).

Avslutning

Ved opprettelsen av Musikkbruket vil fagfeltet få en samarbeidende institusjon som vil tilrettelegge for at barn og ungdom får oppleve gode musikkproduksjoner, og som ivaretar kunstnerne og arrangørene i deres daglige arbeid.

Det er også viktig at en etablering av Musikkbruket skjer i samarbeid med hele feltet, både på produksjons- og formidlingssiden, og at dette til syvende og sist fører til flere gode konserter for barn og unge over hele landet, uavhengig av deres bosted og bakgrunn.

Vennlig hilsen
Norsk scenekunstbruk

Ådne Sekkelsten
daglig leder

Creo – forbundet for kunst og kultur

Hans Ole Rian
forbundsleder